

Târgoviștea modernă - instituții și personalități culturale

Gheorghe Bulei

Procesul de modernizare cuprinde și sfera instituțiilor culturale: învățământul de toate gradele, presa, societățile culturale, expozițiile, muzeele și bibliotecile.

De o reală importanță pentru susținerea schimbărilor fundamentale în societatea modernă poate fi amintit cadrul legislativ în care au avut loc toate acestea.

În domeniul învățământului național:

- în 1832 se aprobă de către Obșteasca Adunare "Regulament al Școalelor publice din Țările Românești".

- Legea învățământului general din 1864, care reglementa instruirea la toate nivelurile, acordând o atenție particulară învățământului primar prin stabilirea principiului de obligativitatea și gratuitatea acestuia.

În domeniul bibliotecilor:

- la 9 dec. 1840 Hotărârea departamentului din Iașu impune organizarea unei biblioteci "pentru publică învățatură"

- Regulamentul pentru bibliotecile publice, 19 oct. 1864, promulgat de Al. I. Cuza;

În domeniul protejării patrimoniului construit, a monumentelor și a vestigiilor istorice:

- Decretul nr. 1648/23 noiembrie 1864 prin care se înființează Muzeul de antichități

- Decretul nr. 754 din 6 aprilie 1874, prin care se aproba Regulamentul comisiei monumentelor publice, cunoscut ca "Regulamentul Boerescu".

- Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice din 24 noiembrie 1892 și Regulamentul de aplicare al acestei legi, ian. 1893;

- Legea pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice prin Decretul nr. 3226 din 25 aprilie 1913.

Odată creat cadrul legislativ, perfectat în timp cu reglementări, decizii, norme, hotărâri etc, s-a putut trece la o amplă modernizare a numeroase instituții de cultură. Apar preocupări de conservare, restaurare și protejare a patrimoniului cultural, a păstrării tradițiilor și a valorilor reprezentative pentru recunoașterea identității naționale, de teaurizare, de constituire a colecțiilor și muzeelor de profil.

Concomitent, se dezvoltă cercetarea științifică în domeniul arheologiei, istoriei, etnografiei, lingvisticii cu afirmarea intelectualității românești în sfera promovării acestor valori în spațiul european și mondial.

Dintre instituțiile cu rol proeminent în formarea conștiințelor pe plan local, având drept scop instruirea și încă una temeinică se remarcă în deosebi școlile cu institutori de mare valoare, spectacolele, societățile culturale care au pornit adesea de la modelul societăților culturale bucureștene, bibliotecile, expozițiile și muzeele.

Școala târgovișteană în procesul de modernizare

Oricum, performanțele în domeniul învățământului nu pot fi înțelese ca un efort strict local fără a lua în considerație legislația națională - încă din 1832¹ prin lege se stabilea ca fiecare oraș mai important să aibă școală obștească națională cu caracter unitar care să înlocuiască școlile, improprii pâna atunci, existente din mila și inițiativa unui boier sau negustor mai înstărit. Această schimbare obligă comunitatea pentru întreținerea clădirii, plata dascălului, cărți, mobilier școlar, ceea ce l-a revoltat pe Petruche Poenaru fiindcă, prin aceste hotărâri se împotriveau deschiderii școlilor obștești și condamna lipsa de înțelegere a celor de la Obșteasca Adunare.

În această perioadă se înființează școli naționale, centrale și județene ; în Târgoviște în 1833 ia ființă prima școală publică care funcționa alături de școlile particulare care încep să piardă din importanță pe parcursul timpului².

Tot ca urmare a legii din 1832 se organizează - Revizoratele Școlare, reprezentând Eforia la nivel de județ, cu revizori la orașe și subrevizori la sate.

O personalitate cu conștiința lucrului bine îndeplinit până la exigență o reprezintă profesorul Mihalache Drăghiceanu care a fost numit în 1851 membru în Comitetul de inspecție, cu toate că se afla în prag de pensionare.

Mihalache Drăghiceanu nota în rapoartele sale că județul Dâmbovița a fost primul din țară care a organizat controlul și îndrumarea școlilor sub directa sa autoritate.

Un moment de cotitură în istoria învățământului românesc l-a constituit Legea Instrucției Publice din 1864, Legea lui Al. I. Cuza.

Învățământul capătă astfel o pondere deosebită fiindcă i se atribuiau cu totul alte caracteristici decât cele anterioare : și anume să aibă un caracter unitar, apoi apărea obligativitatea și gratuitatea învățământului, participarea egală a ambelor sexe la învățătură. Totodată s-a făcut o defalcare a învățământului în trei grade : învățământul primar de 3-4 ani, la orașe și sate, apoi gimnaziul și școala superioară.

O preocupare majoră a Ministerului Instrucției Publice, sub conducerea lui V. A. Ureche în 1882, pedagogul și omul de cultură renumit, susținător al reformelor pașoptiste și cele ale lui Alexandru Ioan Cuza - era aceea că învățământul să dezvolte activitățile tradiționale la sate, încât «să nu dispară ocupațiile pentru industria casnică, furca și războiul de țesut »³.

Pasul hotărâtor în ridicarea învățământului în Târgoviște l-a constituit înființarea de școli în oraș încă prin hotărârea dată de Domnitorul Barbu Știrbesc care a avut drept consecință redeschiderea școlilor la 1 ian. 1851⁴.

La Târgoviște va lua ființă la 9 septembrie 1891 Școala Profesională de fete, « Ioan și C. Fussea », în casele donate de inițiatori încă din 1878.

Între timp ca urmare a intervențiilor reformatoare ale statului amintim ca un eveniment important în istoria învățământului românesc, adoptarea hotărârii, încă din 1860, de renunțare la alfabetul chirilic și utilizarea în școli a limbii române, ca element care subliniază unitatea conceptuală dar și racordarea la cerințele unui învățământ modern european⁵. Între institutitori care s-au remarcat print-un spirit pedagogic și o mare erudiție se remarcă: Ion Fussea, Mihai Petrescu, Constantin Georgescu și cu deosebire, C. Alessandrescu și D. P. Condurățeanu care, pe lângă calitatea înaltă a actului pedagogic, devin și importanți autori de manuale școlare, manuale utilizate în procesul de învățământ nu numai în județul Dâmbovița, dar și în județele învecinate: Argeș, Prahova, Ilfov, Vilcea.

Un pas important în dezvoltarea învățământului dâmbovițean îl reprezintă deschiderea cursurilor la gimnaziul de băieți în 1874 - numit «Ienăchiță Văcărescu», care va deveni în timp unitatea etalon a învățământului târgoviștean, aici formându-se intelectualii de frunte ai orașului, care vor străluci în domeniul științific și umanist⁶.

La începutul secolului al XX-lea, calitatea procesului instructiv – educativ este asigurată de prezența unui corp profesoral de marcă, cum ar fi C. D. Condurățeanu care pe lângă activitatea la catedră a asigurat și îndrumarea în calitate de revizor. Între institutitori amintim și pe N. Gr. Theodoriu, pe revizorul Tebeică sau pe preotul N. Aramă care au stimulat cu mult zel și competență procesul de învățământ. Merită a fi conturate anumite precizări legate de personalitatea acestui distins cadru didactic care a trăit între anii 1863-1941 într-o locuință din imediata apropiere a Curții Domnești.

Numele său era Nicolae Grigorescu însă a rămas cunoscut cu numele de N. Gr. Aramă. S-a născut în cătunul Udrești care aparținea de comuna Colanu. A studiat la Târgoviște școala primară - apoi între 1876-1880 a urmat seminarul central din București, apoi întors în Târgoviște a fost învățător suplinitor și preot supranumerar la biserica Sf. Vineri⁷.

Institutorul cu mare elan tineresc a funcționat la școlile din mahalalele orașului (Oborul- Vechi, Suseni, Sârbi), unde a întâmpinat unele greutăți în predarea limbii române.

Din această pricină a conceput în colaborare cu Augustin Grațian un “Povățuitor la abecedar” – dat la tipar cu sprijinul revizorului școlar C. Alessandrescu. Cartea avea motto-ul « Voesce și vei putea »⁸.

A dorit cu ardoare să se producă schimbări radicale în viața satului românesc. Astfel a fost unul dintre inițiatorii din județul Dâmbovița la înființarea băncilor populare. Revizor, apoi și institutor de mare valoare prin interesul deosebit manifestat în instruirea elevilor, a arătat un entuziasm aparte când, în 1909, a fost publicată revista învățătorimii.

La Congresul institutorilor în 1901 – 4 iulie fiind în program și vizitarea Târgoviștei a prezentat ineditul istoric al vechii cetăți de scaun.

O altă personalitate culturală pe plan național care inspectează școlile din Târgoviște și din județ a fost și scriitoarea și inspectoarea din Minister, Smaranda Gheorghiu (Maica Smara) care va vizita orașul în 1923-1924. Fiind vorba de o

figură proeminentă a culturii românești cu răsunet și în străinătate. Se cer specificate unele date biografice despre Smaranda Gheorghiu.

S-a născut la 15 sept. 1857, la Târgoviște fiind descendentă a unor familii boierești – tatăl din familia Andronescu, iar mama, Alexandrina din familia Vlădescu, urmașă prin relații de rudenie a marelui poet și fabulist Grigore Alexandrescu.

A funcționat ca institutoare mai întâi la Sinaia, apoi la Ploiești și București ajungând la rang de înaltă calitate pedagogică.

« Ea se afirmă ca o adevărată promotoare a învățământului românesc prin conferințe, publicații, articole de presă, participări la congrese internaționale pe teme de educație »⁹.

În 1921 Smaranda Gheorghiu a întemeiat la București uniunea « Arta și istoria națională » cu scopul de a organiza : șezători..... conferințe educative, de preferință sub cerul liber, pentru vizitarea de monumente, muzee și instituții de artă. Se urmărea înființarea unei școli serale gratuite. Această inițiativă și statutul era realizat după modelul societății « l'Unione Storici et Arte » din Roma.

A fost invitată să participe la Congresul pentru școală în aer liber - ținut la Roma în 1932.

A manifestat un interes constant pentru studiul portului și al cusăturilor populare având în obiectiv particularități de excepție ale artei noastre populare care trebuiau valorificate și prin lucrul manual la școală. Printre numeroasele deschideri către cultura europeană efectuate de către Smaranda Gheorghiu trebuie subliniat și că a fost desemnată ca membră a « Societății presei din România »¹⁰.

A participat la Congresul orientaliștilor din 1899 la Roma alături de marii istorici : A. Urechia și Grigore Tocilescu. A avut o activitate prodigioasă ca publicist la ziarele « Dimineața - 1913 », « Voința Prahovei », « Adevărul – 1908 », « Universul Literar » ș.a., acestea în țară, iar în străinătate a publicat articole în franceză ; la Paris de pildă în 1899 în « La revue diplomatique » apare articolul « La ligne des femmes pour le departement international » - dar a publicat mult în Italia printre care și o poveste « Lilla Bianca », acestea fiind realizări târzii din anii 1928-1932. Important este faptul că această pasionată educatoare interesată de tot ceea ce era românesc – trecut istoric, tradiție, capacitatea poporului român de a se afirma, a avut gândul cel bun de a ajuta la realizarea un muzeu în Târgoviște. Încă din martie 1908, prefectul județului Dâmbovița scrie Smarei despre decizia « de a înființa un muzeu regional », rugând-o să susțină realizarea acestui deziderat ¹¹.

Smara Gheorghiu era decisă să ofere muzeului din Târgoviște ce avea mai de valoare în propria-i casă - ceea ce s-a și întâmplat, existând actualmente în cadrul Muzeului Scriitorilor din Târgoviște o cameră generoasă, cu farmec inedit care conține piese vechi de mobilier care au aparținut Smarei și un album valoros cu semnăturile unor personalități de talie națională - pe lângă publicațiile care au impus-o ca pe o remarcabilă femeie, cu energie și inteligență, capabilă să reprezinte țara în străinătate, ca și impetuasa, de o vastă cultură, inzestrată cu geniul scrisului și al discursurilor - Elena Văcărescu.

Insistăm, oarecum, deși sunt foarte multe de precizat despre Smara Gheorghiu, asupra dorinței acestei mari doamne de a inspecta școlile și anume Școala nr. 1 din Târgoviște. Pe lângă Școala nr. 1 și 2 de băieți s-a înființat în oraș și Școala Primară nr. 1 de fete- la 10 sept. 1860 ca urmare a hotărârii ctitorului ei, principele Bibescu, Basarab Brâncoveanu.

Școala a fost deschisă în 1861 cu un număr restrâns de cadre didactice, directoare fiind Lucreția Fussea. Există încă de atunci un pregnant interes pentru sănătatea elevelor, legătura cu părinții elevelor, pentru disciplină, o educație temeinică. În acea perioadă se predă riguros religia în școală, aceasta a avut un rol determinant în modul de comportare al elevilor prin aportul preotului Aramă, dar și al preotului Dimitrie Abramescu. După câteva decenii localul școlii a fost schimbat pentru că Ilie Angelescu observa că starea degradată a localului « contribuia simțitor la pierderea gustului de școală »¹². Se va da în folosință un nou local corespunzător noilor cerințe.

O notă cu totul aparte în evoluția învățământului târgoviștean este reprezentată de înființarea Liceului Militar de la Mănăstirea Dealu, ca unitate emblematică în peisajul cultural local. Aici s-a desfășurat fără îndoială, un învățământ specializat, extrem de riguros, unde s-au format generații de-a rândul numeroase personalități din domeniile științei și culturii românești, prin efortul unei strălucite pleade de dascăli, care au predat aici și care, au influențat benefic societatea și cultura târgovișteană pe toată perioada sa de existență¹³.

Studiind evoluția învățământului în județul Dâmbovița de la mijlocul sec. al XIX-lea și până după 1900 se observă un interes consecvent crescând pentru acest sector – izvorător de multiple cunoștințe și de cadre care și-au îndeplinit strălucit meseria de dascăl și revizor. O încununare a eforturilor pentru promovarea școlii de fete constituie inaugurarea în 1923, în prezența ministrului învățământului, dr. Constantin Angelescu a Liceului « Constantin Carabella » - edificiu a fost construit pe terenul și cu efortul financiar al soților Constantin și Elena Carabella.

Persoane cu dăruire, cu multă exigență au adus cum am notat succint, contribuții de însemnătate vitală în administrație și mai cu seamă în învățământ, și foarte multe aspecte erau reflectate de presa locală, lucru posibil prin înființarea unei tipografii, unde efortul lui Theodor Mihailescu a fost pregnant, complex, căci a dorit o reînființare în tradiția tipografică a acestor meleaguri. Târgoviștea se aliniază la celelalte orașe din țară unde apare inițiativa editării unor reviste și ziare în care să se regăsească aspecte deosebite ale vieții politice, culturale și economice.

Totuși tipărirea primului ziar la Târgoviște se produce oarecum târziu. Cu toate că I.H. Rădulescu, târgoviștean a fondat ziaristica românească. Având în vedere că prețul unui ziar era destul de mare, ele apăreau destul de greu – erau mai adesea săptămânale. Excepție este ziarul « Târgoviștea » cu trei apariții săptămânale.

Participarea la expoziții interne și internaționale, colecții și muzee

Cadrul economico-social și politic românesc creat după înfăptuirea statului național român modern, antrenează premisele favorabile afirmării culturale

naționale pe alte planuri și prin alte modalități, care își găsesc ilustrarea în acțiunile organizate atât la nivel național, cât și local.

În ceea ce privește zona de care ne ocupăm, o primă manifestare de acest gen este confirmată documentar prin participarea județului Dâmbovița la Expoziția Universală preconizată a se organiza la Londra, în anul 1862. Cercetând lista exponatelor constatăm că din județ erau incluse produse ale industriei casnice textile și produse agricole. Dintre acestea, amintim: «una scoarță de lână», comuna Ulmu, expozant Mih Nicoliescu, «șase coți de aba albă», comuna Ulmu, expozant Tică Dumitru, «patru coți de aba neagră», comuna Ulmu, expozant Neagu Radu, «cânepă în fuioare», comuna Ulmu, expozant N. Băleanu, «roibie (rădăcină) gurance», comuna Conțești, expozant Conțescu, «una litră tutun de Găiești», expozant Olănescu.¹⁵ Deoarece expoziția nu s-a mai organizat, piesele, printr-o hotărâre a Consiliului de miniștri din 11 aprilie 1861, rămân la București pentru a fi prezentate la Expozițiunea Națională care se va organiza în localul Academiei.¹⁶ Ulterior, ele au trecut în patrimoniul Muzeului Național din București.¹⁷ Astfel, piesele specifice zonei constituie de la început, nu numai o manifestare expozițională în sine, reflectând stadiul dezvoltării vieții economice și culturale – și îndeosebi a industriei casnice textile -, ci și o modalitate de alcătuire a unor nuclee de colecții, calitate pe care piesele expuse și-o vor menține continuu, cu precădere la începutul secolului XX.

Importante, în acest context, sunt preocupările autorităților din Târgoviște pentru pregătirea «expozițiilor agricole și industriale de județe». Pentru expoziția agricolă de la Giurgiu prefectul județului Dâmbovița trimite, la 26 februarie 1863 o adresă către membrii municipalității locale, în care comunică programul, cerând «a decide locul unde s-ar putea amplasa o baracă pentru această expozițiune».¹⁸

Locul ales era «în grădina Sfintei Mitropolii»¹⁹, urmând a se ocupa de aceasta, în principal, membrii Comisiei agricole a județului.²⁰ Tot acum semnalăm și prezența principiilor fundamentale «pentru regularea expozițiilor de județe asupra înființării expozițiilor agricole și industriale»²¹, program în care sunt indicate criteriile de organizare și recompensare a participanților, prin acordarea de medalii pentru cereale, vite și pentru manufactură – în acest caz, selecția era mai riguroasă și «dacă obiectul expus merita sau nu a fi distins».²² Potrivit acestor norme, va fi organizată o expoziție dâmbovițeană, în anul 1865.²³ Anterior în anul 1863 se ajunsese la legiferarea înființării acestor expoziții, prin Ordonanța domnească și Decretul domnesc ale lui Alexandru Ioan Cuza.

De altfel, preocupări în acest sens sunt și cele ale lui Dimitrie Papazoglu, care realizează în anul 1863 un prim inventar al bunurilor de patrimoniu din județele Dâmbovița, Prahova, Muscel și Olt. De asemeni, el întocmește și o hartă însumând bunurile culturale din zonă. În anii următori, expozițiile care se organizează în cele două județe au caracter predominant agricol și industrial. În același timp, sunt de notat participări la expoziții naționale - ca aceea de la «Moșii de vite, de flori, de legume, de produse agricole și industriale»²⁴,

inaugurată o dată cu Târgul Moșilor din Obor, în anul 1865, cu produse vegetale și animale, de industrie casnică și meșteșugărească, inventar agricol perfecționat s.a.²⁵

În « Catalog Oficial de produsele României », printre județele care expun produse de industrie țărănească (textile de port și de interior) sunt menționate și Dâmbovița și Prahova.²⁶ În același an, prefectul județului Dâmbovița, adresându-se primarului orașului Târgoviște, îi semnala apariția Catalogului expoziției naționale de la Iași, spre a « cunoaște persoanele care au concurat la această expozițiune prin trimiterea de obiecte și altele ». ²⁷ Importanța acordată acestui tip de expoziții apare clar formulată în circulara nr. 9561 din 27 august 1863, în care se subliniază că »progresul economic este una din cele dintâi condițiuni pentru o națiune care dorește să dobândească o importanță politică, nimeni nu mai poate contesta că expozițiunile agricole și industriale sunt din acel număr de instituții indispensabile care trebuie începute și dezvoltate cât se va putea mai mult ». ²⁸

Cu ocazia concursului de plugari desfășurat la Târgoviște în 1867, primul de acest fel din județ – se realizează și o expoziție de vite și de produse agricole.²⁹ Peste numai un an, așa cum rezultă din corespondența Prefecturii cu Primăria Târgoviște, s-a ales ca loc de desfășurare a concursului comuna Cornățelu (vechi târg din Dâmbovița), precizându-se modalitățile de organizare, metodele de lucru și respectarea regulamentului de concurs. Astfel, la punctul C, apare mențiunea « să stăruieți de asemenea prin explicațiuni și îndemne din inimă, iar numai de datorie, și în fine prin toate mijloacele morale ca oaricare cu pluguri și rarite aceia cu marcarea vitelor care se concurează și produsele industriale, precum dimie, aba, ițari și pânză de tot felul să fie ajunse negreșit în seara de 7 septembrie la comuna Cornățelu, unde este destinat locul de concurs ». ³⁰

Pentru expoziția Universală de la Paris din anul 1867 nu putem confirma decât corespondența între autoritățile centrale și locale, referitoare la organizarea expoziției și la pregătirea produselor și pieselor necesare, a reprezentării de cel mai înalt nivel, fără a avea, însă, confirmarea participării. ³¹ Situația este similară pentru Expoziția Universală din 1873 de la Viena, cu deosebirea că aici sunt precizate în detaliu unele categorii de piese și meșteri : « costume, maramă, cămăși cusute, ie cusută, zvelcă, cojoace lucrate de Lazăr Lăzărnică » ...³². Cu această ocazie se instituie o comisie județeană de organizare și are loc o intensă campanie publicitară « în toate orașele ». Apar acum și preocupări pentru conservarea și protejarea bunurilor culturale din județ, intervenția lui Dimitrie Papazoglu, la 1874, în acest sens fiind salvatoare. Discutând cu prefectul, remarcabilul cercetător al patrimoniului nostru atrăgea atenția asupra necesității urgentării măsurilor care se cereau pentru « apărarea unor asemenea tezaururi istorice și sacre suveniruri ale strămoșilor noștri. În numele istoriei României, le-am făcut rugăciunea mea ca să clădească pe lângă gimnaziul orașului o încăpere spațioasă în care să facă de a se aduna acele pietre cu inscripții istorice ce se vede o mulțime trântite în preajma mai multor biserici ruinate și prin răspântii... să se autorizeze oameni cu specialitate de a scrie istoria Târgoviștei și a tot districtului și a o publica prin broșuri ad-hoc. ³³ Atitudinea distinsului cărturar reflecta o situație de fapt și un imperativ al

momentului, mai ales că în același an se iau măsuri pe plan național privind conservarea monumentelor istorice și artistice.

În plan local, comisia județeană, instituită special, avea sarcina « de a constata, de a înregistra și de a conserva spre cât va sta în putință, aceste monumente ».³⁴

În anii următori, paralel cu această activitate, se mențin expozițiile cu caracter industrial și agricol, concursurile de pluguri ; astfel, în septembrie 1878, pe câmpia din preajma orașului Târgoviște, se organiza un concurs însoțit de o expoziție a produselor agricole și a vitelor, participanții fiind nominalizați, pe mahalale, iar produsele agricole sunt diferențiate.³⁵

Cea mai interesantă manifestare de acest sens se desfășoară la Târgoviște în anul 1881, la data de 14 octombrie, când – alături de concursul de pluguri de la bariera Susenilor – se organiza expoziția produselor agricole și derivate, în localul Școlii nr. 1 de băiți.³⁶ Presa vremii consemnează premiile acordate atât pentru vite, unelte agricole, ca și pentru produsele industriei casnice specifice zonei. Pentru scoarțe și covoare premiul I era obținut de Florea Mocu – Bălășescu ; premiul II de Marița Ghitescu.³⁷ De mare interes s-au bucurat covoarele împletite, primind premii Eugenia Alessandrescu și Elisabeta Eliescu, iar pentru broderie fină Matilda Gricescu și Elena Gricescu.³⁸

Expoziția a fost considerată ca “reușită și frumoasă”.³⁹ După dobândirea independenței naționale, se amplifică interesul pentru cultivarea tradiției, îndeosebi în rândul școlii, mai ales că numărul școlilor profesionale crește, odată cu diversificarea profilurilor. Astfel, sunt consemnate în zonă Școala de Arte și meserii din Ploiești (1881), cu elevi din Dâmbovița și Muscel⁴⁰ și Școala de fete Târgoviște (1887).⁴¹

În evoluția organizării conceptuale, un moment de referință este anul 1892, când sunt legiferate prevederile în legătură cu “conservarea și restaurarea monumentelor publice”⁴², care statuau și înființarea de muzee în orice localitate din țară, cu condiția respectării normelor Ministerului Culturii și Instrucțiunii publice. Ca o materializare imediată amintim prezența unui muzeu de antichitate la mănăstirea Sinaia, la data de 17 iunie 1892.⁴³

Informațiile de arhivă, nu prea multe pentru această perioadă, menționează pregătirile pentru Expoziția Universală de la Paris din anul 1900, doar în ceea ce privește județul Dâmbovița. Semnificative sunt măsurile organizatorice preconizate de prefect, care – în adresa către primăriile județului – cerea “să se dea ordin să nu se mai preceapă jugărit, accize și alte taxe pentru produsele ce se aduc din comunele județului pentru expoziție”.⁴⁴

Relevantă pentru participarea județului Dâmbovița la Expoziția de la Paris rămâne mărturia directă păstrată în satul Bărbulețu. Diploma medaliei de argint la expoziția colectivă de costume naționale. Redăm textul diplomei acordate României :

« Liberté, Egalité, Fraternité Arts. REPUBLIQUE FRANCAISE. Ministère du Commerce de l'Industrie, des Postes et des Télégraphes. EXPOZITION

UNIVERSELLE DE 1900. Le jury International des récompenses décerne un diplôme de Médaille d'Argent a l' Exposition collective de costumes nationaux. Participants : Ilie Florea Croitoru, Iacobesco Stana Pr., Maria M. Ionesco, D. Iorgandopol, A. Kostake, Lebăda Sevastia, C. Maria Lungu, Matzanou Dinca, N. Mirajea, Micesco Ioana Pr., D. Moirincioiu, N. Moldoveanu, Nicolae I. Maria, P. Nicolau, N. Nicolescu, I. Oraseanu, Petre Constantin, Petrescu Nae, P. Secăreanu, Stanca Gheorghitza, Groupe XIII – Classe 85. ROUMANIE. Le commissaire général, le Ministre du commerce et de l'Industrie, des postes et des télégraphes. Paris, le 16 aout 1900. Travail. Force – 1900 – Pensée. Idéal ». Originalul se află la moștenitorii Stanei preot Iacobescu, a cărei maramă a obținut premiul menționat.

Alături de ea, au mai primit premiu și alți dâmbovițeni, între care Maria Ionescu, premiată și în 1906. De altfel, informațiile din teren confirmă aceste participări, dar și altele, cum sunt cele de la Sinaia, Paris, Lisabona, din comunele Pietroșița și Moroieni, centre tradiționale de țesut covoare.⁴⁵

Toate aceste participări la expoziții locale, naționale și internaționale atestă valoarea deosebită a creației populare din zonă, a specificului artei populare, pe lângă o serie de particularități care evidențiază în mod pregnant evoluția unitară în acest spațiu. Pe plan local, marele interes acordat aspectelor legate de stimularea industriei casnice textile, a meșteșugurilor și a inițiativelor de natură economică mai ales imediat după modernizarea statului național român – contribuie la o dinamizare și afirmare a specificului local și național. Pătrunderea tot mai accentuată a elementelor industriale moderne influențează situația economică, determinând schimbări în structura tradițională a industriei casnice și mutații de ordin decorativ – cromatic.

În același timp, expozițiile se constituie într-o modalitate de formare a patrimoniului pentru viitoarele muzee de profil, prin politica dirijată de păstrarea și depozitare a lor.

Primul muzeu comercial, agricol și industrial din România, Ploiesti, 1900

La începutul sec. al XX-lea, paralel cu intensificarea activității expoziționale, înregistrăm și preocupări pentru încheierea unor colecții și conturarea unor noi instituții muzeale. O primă concretizare în acest sens o constituie înființarea “Muzeului comercial, agricol și industrial”, din Ploiești, la 28 martie 1901⁴⁶, având ca arie de cuprindere județele Prahova, Dâmbovița și Buzău. Potrivit Decretului nr. 152, din 3/15 iulie 1865, au apărut camerele de comerț și industrie din România. Camera de comerț și industrie din Ploiești, împreună cu județele amintite forma, Circumscripția a treia.

În scopul declarat de a expune atât « producțiunile solului, cât și ale diferitelor industrii din circumscripția sa, ca publicul vizitator să poată lua cunoștiință atât de dânsese cât și de localitățile de proveniență », Camera de Comerț și Industrie Ploiești a hotărât înființarea Muzeului încă din anul 1900, ca o modalitate de prezentare prin care atât « publicul producător cât și pe cel consumator în stare să cunoască articolele industriale și comerciale », să cunoască stadiul dezvoltării industriale, agricole și comerciale.

Organizarea lui a fost precedată de o activitate susținută de teren, în sensul cunoașterii specificului local, al informației detaliate și al centralizării tuturor datelor primite din localități. În documentele păstrate se arată aceste dificultăți, întrucât « industriașii și comercianții noștri nedeprinși cu asemenea sisteme de a recomanda produsele noastre, cu multă greutate am putut obține câteva mostre, care să exercite în circumscripția Camerei de comerț și pentru aceasta a trebuit să ne adresăm cu rugăciuni prin publicitate și personal către fiecare în parte, ba ce este mai mult a trebuit să mergem prin județe în comunele cele mai îndepărtate și să rugăm în persoană pe conducătorii diferitelor fabrici a trimite mostre din produsele lor la Muzeul Camerei, arătându-le importanța și folosul ce pot trage din asemenea expuneri de mărfuri »⁴⁷. În acest mod s-au putut strânge obiectele în vederea valorificării obiectelor de patrimoniu în cele două camere puse la dispoziție de Camera de Comerț și Industrie, constând în obiecte tridimensionale, colecții de mostre agricole și industriale, obiecte de etnografie și artă populară autentice sau realizate prin intermediul școlilor din cele trei județe, fie lucrări de artă plastică, uniforme militare, mobilier, etc., toate dovedind atenția pe care locuitorii și intelectualitatea, instituțiile de învățământ au acordat-o acestui important muzeu, merit să demonstreze lumii românești cât și străinilor importante progrese obținute de România în sfera de referință a acestui important muzeu.

Din Târgoviște, sunt trimise, din partea fabricantului de petrol Ioan Grigorescu : 5 sticle conținând mostre de petrol, benzină, ulei, țitei, păcură și o bucată de parafină,⁴⁸ iar din orașul Cîmpina sunt trimise produse de același tip : 15 sticlute reprezentând mostre de benzină, uleiuri, gazolină și altele⁴⁹. În aceeași notă de preocupări se înscrie și contribuția specificată, în adresa nr. 537, a Camerei de Comerț și Industrie Ploiești, prin care parohia Șerbănești – Poduri răspunde: « Luând înțelegere cu Societatea Economică și Industrială din localitate, vă trimitem anexat de aceasta o cartelă cu probe din toate stoffele ce se confecționează la atelierul său și din care având din vreme comandă putem procura sutimi de metri. Societatea noastră economică lucrează pentru reînvierea industriei casnice și ca atare, credem că merită încurajarea adevăraților români. Ea poartă numele Țăranul » și este înființată de mai mulți ani în această comună.

Documentele aflate la fondul Camera de Comerț și Industrie Ploiești atestă existența elementelor caracteristice ale creației populare din zona amintită - industrie casnică, meșteșuguri, păstrarea tradiției și autenticității, etc. Tot aici, este amintită contribuția la îmbogățirea acestui muzeu, prin piesele efectuate de elevii din Adâncă, obiecte care « s-au expus la expoziția de lucru manual din Târgoviște, ce se face în fiecare an odată cu Conferința generală a învățătorilor »⁵⁰. De altfel în septembrie 1901, Școala de meserii din Valea Călugărească trimite aceluiași muzeu : un car țărănesc, sacua cu butoiășul ei, roată pentru depănat, butoiăș de o vadră, de stejar, butoiăș triunghiular rotund⁵¹. În același an, la 12 mai primăria comunei Brazi trimitea « obiecte de olărie » cu consemnarea meșterilor respectivi : Lixandru Stan 2 străchini și 2 borcane ; Apostol Mârzea o strachină ; constantin Iordache 1 ulciur ; Gheorghe Stan o oală și o bårdacă ; Nedelea Sandu 2 bårdace ; Ionică Sandu o strachină ; Stan Sandu 1 ghiveci de flori. Interesante sunt și

obiectele trimise de Școala din Bușteni, prin Administrația Domeniilor Coroanei, respectiv o ladă cu obiecte diferite⁵².

Acest muzeu continuându-și activitatea, își îmbogățește patrimoniul în ani, în special prin donații, astfel că în anul 1917 posedea un inventar cu 362 de obiecte din toate domeniile vieții economice (multe machete, multe piese de etnografie și artă populară, etc.), fotografii, lucrări de artă plastică; preponderente sunt cele legate de meșteșuguri, în ideea înviorării și perpetuării acestora⁵³. Existența muzeului este consemnată și în presă (ziarul « Ploieștii »), chiar și cu orele de funcționare, ceea ce ilustrează rolul său în epocă, în contextul numeroaselor instituții culturale de aici.

Ca aspecte relevante pentru existența acestui muzeu remarcăm faptul că avea un program de funcționare atât pentru publicul local cât și pentru « voiajorii străini »⁵⁴, un buget propriu din resursele camerei « pentru diferite cheltuieli » ce vor necesita cu completarea și întreținerea muzeului. Pentru anul 1902 s-a alocat suma de 600 de lei, dublu față de anul precedent. De asemenea s-a încurajat procesul de donații, atât din partea unor întreprinzători particulari cât și din partea Administrației Casei Școalelor precum și a Societăților economice și comerciale. Aceeași atenție o acordă organizatorii muzeului îmbunătățirii tematiche a colecției inițiale cât și a creării unei ambianțe expoziționale moderne (mobiliu expozițional, iluminat electric, etc.). În acest sens într-un articol din ziarul « Ploieștii » din 21. 11. 1906, se înștiința publicul că « instalându-se lumina electrică în saloanele ocupate de Muzeul Camerei din Ploiești se putea vizita numai în timpul zilelor de miercuri, vineri și duminică de la orele 9-11 dim., ci și seara de la orele 3-8 », realitate care înscrie acest muzeu în rândul muzeelor românești și europene ale timpului⁵⁵.

Existența în epocă a acestui muzeu și-a găsit recunoașterea atât la nivel local cât și național, el fiind cunoscut și peste hotare, ceea ce denotă faptul că organizarea, concepția, tematica, expunerea, programul de funcționare și adresabilitatea directă față de publicul vizitator a confirmat importanța și prestigiul său.

Dintr-o corespondență pe care Fabrica de mobile Sigmond Deutsch & Comp din Germania, rezultă că muzeul a fost inserat într-un număr al publicației « Muzeului Comercial din Viena », propunând, stabilirea unor relații cu Camera de Comerț și Industrie a României, exprimându-și dorința de a depune în cadrul Muzeului Comercial, Agricol și Industrial din Ploiești « catalogul împreună cu desaturile, precum și mostrele fabricațiunii noastre de lemn, sticlărie și alămuri »⁵⁶.

Considerat de către inițiatori ca o isbândă în domeniul reprezentării specificului industrial, agrar și comercial al celor trei județe, prin intermediul direct al produselor, mostrelor și obiectelor, exemplul Camerei de Comerț Ploiești a fost urmat, la scurtă vreme și de alte camere de comerț și industrie, prin realizarea unor muzee de acest tip.

Organizatorii muzeului, încurajați de succesele notabile ale primului Muzeu industrial, agricol și comercial din România, cât și de legătura implicită a acestei instituții cu năzuințele și imperatiivele epocii, își propun să « înființeze târguri ... expozițiuni de toate produsele solului nostru, brute sau manufacturate,

precum: lucrări casnice de borangic, pânză de in sau cânepă , vite mari sau mici, ceramică, cereale de toate felurile », modalitate prin care s-ar incuraja atât creșterea vitelor, « cât și industria casnică, care actualmente a ajuns în cea mai mare decădere », exprimându-și ,totodată, dorința « ca în expozițiunile – târguri să se vândă numai produsele casnice confecționate de săteni, iar nu produsele fabricilor străine »⁵⁷.

De altfel, problematica muzeelor comerciale a constituit în primele decenii ale secolului al XX-lea, o preocupare esențială a muzeologiei românești prin înființarea alături de muzeul amintit și altor instituții similare în țară cât și prin organizarea unor muzee comerciale în străinătate. În acest cadru se înscrie preocuparea intelectualității tehnice de la noi între care amintim strădaniile dr. C. I. Istrati cât și cele ale lui A. I. Ghica, care prezintă ministrului de resort în 1910 un Raport general cu privire la organizarea muzeelor industriale și comerciale, în care își exprima nemulțumirea față de faptul că la noi muzeelor tehnice nu li se acordă importanță și grijă de care aceste instituții se bucură în afara țării. Ele își au menirea în trezirea interesului public pentru astfel de realizări, care își au o menire utilitară, ele trebuie să fie, de la bun început « un instrument de propagandă, cu normă educativă, documentară și utilitară »⁵⁸. Pe lângă faptul că în acest raport se prevedea realizarea unui Muzeu Comercial și Industrial Central, iar în țară ca secțiuni ale camerelor de comerț și industrie organizarea unor muzee locale, cu menirea de a încuraja dezvoltarea economică.

A. I. Ghica insista pentru existența unor secțiuni, expoziții în care să fie prezentate produsele specifice ale economiei românești, în care un rol important urma a-l juca agenții noștri diplomatici care, trebuie să fie “ochii și urechile comerțului nostru în străinătate, dacă nu mâna ce execută”⁵⁹. Ca urmare a acestor cerințe se vor înființa muzee comerciale românești în străinătate pentru care se elaborează norme cuprinse în regulamente speciale cum au fost cele pentru muzeele din Rusciuc și Belgrad, ca de altfel și pentru muzeele care urmau a se înființa pe lângă fiecare agenție din străinătate, în scopul declarat de a favoriza desfacerea mărfurilor românești în diferite zone ale lumii, în care sens se fac apeluri repetate către camerele de comerț și industrie din țară, pentru a trimite mostrele de mărfuri care urmau să intre în componența acestor muzee.

Din informațiile de arhivă rezultă că o serie de întreprinzători economici din județul nostru, în special din Târgoviște vor trimite către muzeele comerciale din Alexandria, Smirna, Rusciuc, Belgrad exponate, mostre de produse, probe de petrol, benzină, uleiuri, produse agricole (fâină, țuică, spirt, « conserve uscate », stofe și postav), ceea ce denotă contribuția importantă a orașului Târgoviște și județului Dâmbovița în cadrul Camerei de Comerț și Industrie Prahova cât și marea diversitate a produselor de natură agricolă și industrială, calitatea acestora care le asigură competitivitatea pe plan extern, precum și importanța cu totul deosebită a acestor instituții în planul general al modernizării și edificării noii economii românești.

În același plan al dezvoltării activității expoziționale, semnala, prezența la Ploiești a expoziției etnografice a asociației (probabil « Astra », n.n.) din Sibiu, pentru toată perioada estivală a anului 1905⁶⁰. Se poate avansa ideea că anii 1905-

1906 au fost bogăți în manifestări expoziționale, documentele de arhivă confirmând, între altele, o serie de statistici și inventare cu obiecte pregătite pentru a fi expuse – activitate explicabilă prin demersurile de pregătire a marii expoziții naționale din 1906. Un « tablou cu școlile din județul Prahova care au ateliere de lucru manual și sunt conduse de măestrii sau maestre » menționează 97 de școli din județele Prahova și Dâmbovița, care - pe lângă obiectele date Muzeului Camerei de Industrie și Comerț din Ploiești – au pregătit o serie de piese pentru marea expoziție națională română⁴⁵. Prezența școlilor la această manifestare este deosebit de semnificativă, îndeosebi prin prelucrarea mesajului tradițional al creației populare și formarea elevilor în acest spirit.

În aceeași arie de preocupări se înscrie și expoziția de lucru manual a elevilor de la școala « I. Fussea » din Târgoviște, deschisă în perioada 19-21 iulie 1905 și cu decernare de premii⁶¹. Membrele comisiei de premiere făceau parte din Societatea Culturală « Târgoviștea », cu o intensă activitate pe plan local⁶².

Pentru această perioadă, cea mai importantă și reprezentativă manifestare expozițională o constituie MAREA EXPOZIȚIE NAȚIONALĂ ROMÂNĂ din vara anului 1906, organizată la București, care rămâne relevantă pentru configurarea aspectului de ansamblu al civilizației și spiritualității românești, prin surprinderea unor particularități de ordin istoric și etnografic. Scopul ei declarat era de « a ilustra manifestarea muncii românești în toate ramurile și direcțiunile »⁶³.

Interesante mărturii, indicii documentar-artistice privind participarea județului Dâmbovița la această manifestare, se desprind din documentele vremii, din presa locală și din corespondența cu Comisariatul general al expoziției.

În vederea unei cât mai complete și sugestive reprezentări a plaiurilor dâmbovițene, a specificului local, se constituie - încă de la 21 iunie 1905 – un Comitet « destinat a coordona participarea județului nostru la expoziția națională română »⁶⁴, cu o componentă largă, cuprinzând și reprezentând toate categoriile sociale și toate sectoarele activităților economico-culturale: George Cair, C. Carabella, C. D. Condurățeanu, Nicolae Bruneanu, C. Zissu, I. Niculescu, E. Simulescu, N. Dobrescu etc.⁶⁵. Pe lângă acest Comitet, lua ființă și un birou special care avea sarcina de a se ocupa în mod direct cu lucrările pregătitoare privind expoziția ; remarcăm, între membrii acestuia, pe acel delegat ce trebuia « să umble prin comunele rurale să îndemne pe săteni a participa la marea expoziție națională și să facă colecții de obiecte demne de expus »⁶⁶. Acest delegat, consilier special are în atribuții și grija pentru obiecte; el supraveghează desfășurarea lucrărilor, etichetarea obiectelor, expedierea lor în condiții bune. Putem spune că avem prima consemnare a unei activități de conservare a pieselor în vederea expunerii lor.

Pentru popularizarea expoziției, se difuzează broșuri, afișe în reședința județului, în toate orașele și comunele pentru ca « districtul să figureze cu onoare la expoziție »⁶⁷. Pe întreg cuprinsul județului se constată o gamă variată de manifestări culturale, se deschid liste de subscripție în scopul strângerii sumelor necesare « transportului obiectelor ce se vor expune »⁶⁸.

Subliniem, între momentele organizatorice, repetatele inițiative locale, sau ale Comisariatului general, instrucțiunile telegrafice ale unor ministere, toate

directionând activitățile premergătoare deschiderii expoziției și având în vedere o cât mai veridică reprezentare. Așa cum sublinia, « cunoașterea și strângerea obiectelor, produselor industriei casnice textile, meșteșuguri, fotografii, monumente, case, haine, munți, păduri, cirezi »⁶⁹ trebuia să aducă în fața țării imaginea realităților românești, fiind din acest punct de vedere, « manifestarea noastră, a tuturor »⁷⁰ – eveniment în care județul Dâmbovița se număra printre « acelea care pot să dea pentru expoziție cele mai frumoase și surprinzătoare lucruri »⁷¹.

După difuzarea, de către Prefectură, în toate localitățile județului, a unor chestionare privind « economia socială locală », pe baza cărora urma să se trimită la București, până la 25 martie 1906, situația pe județ, se trece la selectarea obiectelor legate de industria casnică textilă și meșteșugurile sătești⁷². Pentru că produsele ce dau culoare și farmec unei expoziții rămân creațiile populare, se insistă pe surprinderea aspectelor etnografice și de artă populară autentice, diverse obiecte ale industriei casnice țărănești, « din cele mai frumos lucrate cu gust și artă de femeile și fetele locuitorilor »⁷³. Piese, donații ale sătenilor, au fost centralizate și depozitate în localul Prefecturii, unde s-a efectuat trierea lor; fiecare obiect era însoțit de o etichetă cu denumirea, locul de proveniență, numele creatorului și al donatorului. Dintre aceste obiecte, amintim: 2 prosoape « cusute cu arnici de borangic », Dumitru Dinu, Brezoaiele; 1 șorț « cusut cu arnici și fluturi », Gh. Ioniță, Brezoaiele; 6 « străchini de pământ », Gh. Nicolae, Gheboiaia; 1 costum național « cusături de lână », pânză, oale de pământ, încălțăminte, 1 borcan în miniatură, pălării de paie, Inspectoratul Titu⁷⁴; 3 vâlnice, 5 marames, role borangic, 1 prosop, 2 fețe de pernă, 1 cuvertură de pat, 1 șervet, 1 ilic, 45 metri mohair țesut de maicile de la Viforâta, o pereche ciorapi de lână, 1 probă țuică veche, 1 probă de porumb « dinte de cal », trimise de locuitorii din Râzvad⁷⁵, aceste obiecte sunt considerate ca fiind « din cele mai frumos lucrate, cu gust și artă (și) merită a fi expuse »⁷⁶. Sunt menționate multe alte categorii de obiecte, din meșteșugurile sătești și din alte domenii. Din lista de inventar cuprinzând obiectele strânse și expediate la București, reiese că au fost peste 200 de piese din 40 de comune ale județului, deși credem că realitatea este alta, listele de inventar fiind neconcludente în acest sens⁷⁷. Spre exemplu, în inventarul final nu apare Ioniță I. Barbu din Odobești, care în mod cert a trimis « un grup cu mai multe figuri de pământ, chibritelniță, formată din trei oameni cu un coș de struguri..., o chibritelniță cu mai multe figuri, un șfeșnic pământ broască țestoasă..., un ulcior - butoiăș smălțuit cu păsări, un ulcior cu șfeșnic în formă de butoiăș, un ulcior format butoiăș, smălț »⁷⁸.

În același timp, consemnăm din nou preocupările pentru regimul obiectelor, care « trebuie expuse în condițiunile cele mai bune, fără a fi șifonate sau murdare, pentru aceasta trebuie ca obiectele să fie transportate în cutii și manechinele-suport și acolo se va aranja pe manechine, sau se vor aranja pe manechine de aici și se va transporta ambalate în cutii »⁷⁹.

Aspectele etnografice redau încă o dimensiune a artei populare dâmbovițene, a îndeletnicirilor vechi, care semnifică grija creatorului popular în îmbinarea firească și armonioasă a utilului cu frumosul, ca o constantă a procesului

de creație. Constatăm, însă o reprezentare inegală, fiind preferate piesele textile de interior și de port pentru bogăția decorativei, expresivitate și ținută artistică.

Această manifestare expozițională a permis participarea județului Dâmbovița cu piese specifice, fiind și un prilej de impunere a valorilor proprii culturii și civilizației românești de la începutul secolului al XX-lea.

În ceea ce privește ținutul prahovean, posedăm informații insuficiente pentru un cadru general; amintim consemnarea din ziarul « Ploieștii »/11 august 1905, referitoare la pregătirile ce se făceau în județ pentru « a participa cu pavilion propriu la Expoziția națională din 1906 »⁸⁰.

Un rol important în activitatea culturală de la finele secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea l-au avut societățile culturale « Progresul » (1876), « Societate de arme, gimnastică și dare la semn » (1906), « Prietenii Târgoviștei » (1934), « Cercul studențesc dâmbovițean » (1923), « Ateneul cultural Grigore Alexandrescu » (1929), « Ateneul popular banul Hașdeu » din Cîmpina (1910-1927), « Ateneul popular » din Brebu – Prahova (1910), cercurile culturale, etc. Dintre acestea se remarcă activitatea societăților târgoviștene « Propășirea datinilor strămoșești 1913), care milita pentru “muzica și jocurile naționale” și, în special, societatea “Târgoviștea” (1910) care avea ca scop “îngrijirea monumentelor vechi”. Deoarece în statutul acestei asociații sunt programate orientări esențiale în domeniul cercetării, conservării și valorificării și bogatului patrimoniu existent în acest străvechi spațiu românesc, credem că este utilă redarea punctelor din articolul 1:

- a) păstrarea și îngrijirea monumentelor istorice din tot cuprinsul orașului Târgoviște și al județului Dâmbovița;
- b) adunarea actelor, hrisoavelor, tipăriturilor vechi precum și a oricărui obiecte de valoare științifică și istorică care au legături cu arta și istoria românească;
- c) păstrarea portului curat românesc din cuprinsul județului;
- d) regăsirea, îngrijirea și îndrumarea țesăturilor țărănești, spre a li se reda vechiul caracter românesc;
- e) adunarea și păstrarea într-un muzeu regional a tuturor obiectelor, documentelor și țesăturilor cu caracter artistic și istoric;
- f) ajutorarea cu sfaturi și mijloace bănești, pentru ca orașul Târgoviște să se dezvolte și înfrumusețeze, păstrându-și pe cât posibil caracterul său de veche cetate românească;
- g) adunarea datelor, a actelor și izvoarelor privitoare la viața și operele Văcăreștilor, ale lui Heliade, Gr. Alexandrescu, Ion Ghica și V. Cîrlova;
- h) răspândirea și sprijinirea în toate manifestările ei adevărate a artei naționale;
- i) păstrarea peisajelor, apărarea lor;
- j) scrierea de monografii interesând istoria comunelor și a diferitelor localități din județ”⁸¹.

În aceeași idee menționăm art. 19, care prevedea “alcătuirea unui muzeu

regional”, drept pentru care comitetul “va da sprijinul său efectiv tuturor autorităților care au, după lege, însărcinarea de a veghea la păstrarea monumentelor, îngrijirea și înfrumusețarea lor”⁸².

De altfel, la scurt timp, în 1911, unul dintre animatorii societății, C. D. Dimitriu, solicita contactul cu secția de arheologie din București (probabil a Muzeului Național), aceasta în cadrul lucrărilor celui de-al VII-lea Congres al Asociațiunii Române pentru înaintarea și răspândirea științelor, desfășurat la Târgoviște între 22-25 sept. 1911. Apelul – program al Congresului, din iunie 1911, conturează precis direcțiile teoretice ale viitorului Congres, dar și elementele practice de ilustrare. În acest sens foarte importantă este expoziția regională, organizată în spațiul pus la dispoziție de Regimentul de Roșiori Târgoviște ; așa cum se arată, « grajdurile puse la dispoziție de Ministerul de Război erau pline cu produse ale agriculturii, fabricilor, industriei casnice, cu relicve de antichități din Târgoviște și județ, cu vite mari, frumoase și grase, cu păsări de curte etc. »⁸³. Toate acestea aveau menirea să oglindească « progresele agricole, industriale și culturale ale județului Dâmbovița... să se expună colecțiuni, fotografii, documente referitoare la județ »⁸⁴. Au fost prezentate comunicări ale unor personalități remarcabile atât din țară, cât și din Grecia și Macedonia⁸⁵. Intelectualii târgovișteni s-au distins prin originalitatea intervențiilor și prin aprecierea făcută tezaurului de valori locale.

Expoziția a fost organizată pe zece secțiuni:

- I Învățământ primar, urban și rural (planuri și fotografii de clădiri școlare, lucru manual în școli, produse ale grădinilor școlare);
- II Învățământ profesional (olărie și sobe de la școala elementară de meserii din Mănești, lemnărie și ferărie de la școala elementară de meserii din București, lemnărie de la școala de meserii din Nucet, obiecte de la școala profesională de fete « I. Fussea » din Târgoviște și de la școlile și atelierile de vopsitorie și țesătorie din Târgoviște și Pietroșița » ;
- III Industrie casnică, costume și obiecte de îmbrăcăminte, obiecte pentru trebuințele casnice ;
- IV Industrie mare ; tipografii, legătorii ;
- V Produsele fabricilor de petrol, spirt, țesături, mori ;
- VI Agricultură, viticultură, horticultură și pomicultură ;
- VII Mine și cariere ;
- VIII Edilitate (planuri și fotografii) ;
- IX Animale domestice;
- X Monumente istorice din județ (fotografii și obiecte)⁸⁶.

Din păcate, nu se păstrează informații referitoare la sistemul de expunere sau la modalitățile practice de realizare a expoziției.

În ceea ce privește modul de recompensare, acesta a fost sub formă de premii și medalii. Amintim câteva din domeniul creației populare : Avida Achil Grigorescu, Pietroșița și Maria Diaconescu Pietrari; P. M. Dițescu, Voinești, medalie de aur pentru costume naționale ; Madalena Atanasiu, Târgoviște, Natalia Georgescu, Târgoviște, Florica Moiceanu, Moroieni, medalie de argint pentru costume naționale ; Elena Moraru, Vulcana Băi, Constanța Mateescu, Gura Șuții,

Anghelina Constantinescu, Finta, Ecaterina Iacobescu, Bârbulețu, medalie de bronz pentru costume naționale. Mențiuni s-au acordat participanților din Tătărani, Slobozia Moară, Bârbulețu, Gemenea, Voinești, Dobra, Băleni, Glodeni și Moțăieni⁸⁷. La categoria de « țesături de velințe și pânzeturi » s-au dat :

- medalie de aur : Ecaterina Tudor, Târgoviște și Popa Nicolae Pietroșița ;
- medalie de argint : Eliza Cristescu, Moroieni și A. I. Grigorescu, Pietroșița ;
- medalie de bronz : Elena Duță, Maria Simionescu, Pietroșița, Eufrosina Ionescu, Titu, Marioara Nițescu, Ghinești, Gh. Nițescu, Izvoarele⁸⁸.

Mențiuni au primit expozanți din Cazaci, Cătunu, Moroieni și Pietroșița. Reprezentarea completă a creației materiale este ilustrată și prin acordarea de distincții pentru centrul ceramic Mănești - impletituri din răchită ; meșterul Petre Ion din Târgoviște – lazi de Brașov - ; lucru de mână alte domenii ale activității economico-sociale din județ⁸⁹.

Conferind Diploma de onoare, județului Dâmbovița și orașului Târgoviște, delegația Asociațiunii pentru înaintarea și răspândirea științelor recunoștea meritele incontestabile în reușita manifestării de aici, lucru subliniat și de dr. C. I. Istrati : « Acum, ca și la 1906, județul Dâmbovița a fost unul din rarele județe ale țării care a înțeles ce voiam noi românii ; care a contribuit cu produsele județului său cu tot trecutul județului ca artă, ca să puie în evidență tot ce aveți în acest frumos județ ... locuitorii orașului Târgoviște au voit să ținem congresul la dâșii și l-am ținut, că locuitorii județului Dâmbovița au voit să ne arate prin expozițiunea lor ce pot face și ne-au arătat ... expozițiunea a fost o adevărată surpriză pentru Congresiști. A fost mai mult încă, a fost o lecțiune cu care am plecat toți în toate unghiurile țării de ce se poate face cu voință de muncă și cu pricepere »⁹⁰.

În aceeași perioadă, în oct. 1911, la expoziția de țesături naționale organizată la Casa Școalelor din București, școala din Brebu participa cu produse specifice atelierului (« prosoape în ițe de bumbac », « pânză în cinci ițe inișor pentru cămăși », « pânză în cinci ițe lână pentru mobilă », « pânză în cinci ițe inișor cu borangic », « pânză în patri ițe borangic pentru haine », « pânză în două ițe pentru bluze »)⁹¹. La Ploiești, în 1908, semnalăm organizarea expoziției Școlii de meserii⁹².

Un important pas în realizarea unui muzeu târgoviștean este făcut în anul 1912, în casa lui Fussea – Pârvulescu, donată de proprietar « în scopul înființării Muzeului Istoric al orașului și județului »⁹³, Saint-Georges organiza o expoziție cu piese din colecția sa, cuprinzând antichități, icoane, monede, documente și epigrafie. La izbucnirea războiului colecția a fost depozitată temporar la Dealu și, ulterior, transferată la București. Deoarece autoritățile nu și-au respectat angajamentul de « a reface muzeul în timp de un an », donatorii au atacat clauzele contractului, recâștigând clădirea⁹⁴.

De altfel, ideea realizării unui muzeu prinde din ce în ce mai mult contur în epocă ; alături de preocupările pentru strângerea de obiecte în vederea expunerii

lor, constatăm și interesul autorităților pentru construirea unui viitor spațiu special destinat muzeului. În bugetul Primăriei orașului Târgoviște pe anul 1915, la capitolul II apare un nou articol: lei 1.000 pentru « aranjarea în localul Prefecturii a unui muzeu etnografic, istoric, industrial, etc. »⁹⁵.

NOTE

1. Florin Dragomir, Victor Petrescu, « Lectura publica targovisteană . Traditie si actualitate », Ed. Domino Targoviste, 1998, pag.22-23.
2. Mihai Oproiu, Parvan Dobrin, « Targoviste », vol. II, 1821-1918, Ed. Bibliotheca, Targoviste 2001, pag. 271.
3. *** « Istoria invatamantului din Romania », vol.I, Ed. Didactica si Pedagogica Bucuresti, 1993, pag.53.
4. Florica Deftu, « Scoala profesionala de fete Ioan si C.Fussea din Targoviste », in Chronica « Valachica », Targoviste, 1973, pag.228.
5. D.J.A.N Db, Fond Primaria Targoviste, Dos.19/1869, f.9.
6. Ibidem, f.10.
7. Alexandrina Andronescu, Mihai Oproiu, « N. Gr. Arama (1863-1941), notita bibliografica », in « Valachica » nr.14, Targoviste, 1994, pag. 87.
8. Ibidem, pag.89.
9. Alexandrina Andronescu, Gheorghe Bulei, « Smaranda Gheorghiu – Personalitate de frunte a intelectualitatii targovistene », in « Valachica », nr.14, Targoviste1994, p.22.
10. Ibidem, pag.24.
11. Ibidem, pag. 27.
12. Florica Deftu, « Invatamantul dambovitean », Ed. Macarie Targoviste, 1998, pag.115.
13. Mihai Oproiu, Parvan Dobrin, op.cit, pag.275.
14. Alexandrina Andronescu, « Catalogul presei dambovitene din sec. XIX », in « Valachica » nr. 12-13, Targoviste 1980, pag. 348.
15. Arh. Nat. Buc., Ministerul Cultelor si Instructiunii Publice, dos. 419/1862, f.81 ; vezi si Mircea Dumitrescu, « Preliminarii la o viitoare istorie a muzeografiei romanesti (VI) », in « Revista muzeelor si monumentelor », nr.10/1984, pag.74-80.
16. Arh. Nat. Buc., loc. cit., passim.
17. Ibidem
18. D.J.A.N Db., Fond Primaria orasului Targoviste, dos. 45/1863, f.1.
19. Ibidem, f.2
20. Ibidem
21. Ibidem
22. Ibidem
23. Ibidem
24. Arh. Nat. Buc., loc.cit., dos.1860, f.150-153
25. Revista muzeelor, loc. cit.
26. Ibidem
27. D.J.A.N Db., loc. cit., dos.63/1866, f.1 ; dos.6/1866, f.1.
28. Loc. cit., dos.80/1863-1864, f.5.
29. Idem, dos.85/1868-1869, f.14.

30. Ibidem, f.19 v.
31. Idem, dos.150/1866, f.3 ; dos.144/1866, f.1
32. Idem, dos.81/1872, f.4.
33. Apud C. Manolescu, « 100 de ani de la primul proiect de muzeu targovistean, in studia Valachica », Targoviste, 1972, p.273.
34. D.J.A.N Db., loc. cit., dos. 71/1874, f.1.
35. Idem, dos.106/1878, f.1-11
36. Biblioteca Academiei Romane, ziarul « Aurora Dambovitei », anul I, nr.17/25 oct.1881, p.2.
37. Ibidem.
38. Ibidem.
39. Ibidem.
40. D.J.A.N Ph., “Camera de comert si Industrie a judetului Prahova », dos.13/1981, f.3.
41. D.J.A.N Db., loc.cit., dos.44/1887, f.75.
42. Mihai Niculaescu, « Prima lege de patrimoniu », in « Valachica » nr.9, Targoviste, 1977, pag.453.
43. Apud Zoe Stoicescu – Apostolache, « Contributii la cunoasterea unor vechi preocupari muzeistice in viata culturala prahoveana », in « Hrisoave prahovene », Ploiesti, 1971, pag.92.
44. D.J.A.N. Db, loc. cit., dos.47/1898, f.5.
45. Informatie orala Florica Georgescu, 83 ani, com.Moroieni, 1974.
46. D.J.A.N Ph., loc. cit., dos.4/1900, f.17.
47. Idem, dos.6/1905, f.6.
48. Idem, dos.9/1909, f.11.
49. Ibidem, f.35
50. Ibidem, f.36.
51. Ibidem, f.12.
52. Ibidem.
53. Ibidem.
54. D.J.A.N Ph., loc. cit., dos.9/1905, f.3.
55. Ibidem, loc.cit., dos.26/1905, f.14.
56. Ibidem.
57. Ibidem, dos.5/1905, f.14.
58. Ion Jercan, “Contributii la istoria muzeelor si expozitiilor prahovene”, Ed. Mectis, Ploiesti, 1997, pag.36.
59. Raport general cu privire la organizarea muzeelor comerciale si industriale, de A.I. Ghika, Bucuresti, 1911, pag.20.
60. Zoe Stoicescu – Apostolache, op.cit. pag.92
61. Ibidem
62. D.J.A.N. Db., dos.26/1905, f.14.
63. Ibidem, dos. 5/1905, f.6.
64. Ibidem, f.1.
65. Ibidem, f.11.
66. Ibidem, f.48
67. Ibidem, f.5
68. Ibidem, f.44
69. Ibidem, f.29.
70. Idem

71. Idem
72. Ibidem, f.21.
73. Ibidem, f.123.
74. Ibidem, f.120-121
75. Ibidem, f.131.
76. Ibidem
77. Ibidem, f.556-582.
78. Ibidem, f.528.
79. Ibidem, f.456.
80. Zoe Stoicescu – Apostolache, op.cit., pag.93.
81. Biblioteca Academiei Romane, Ziarul « Albina », 11 iunie 1911, pag.3 ; St. Ionescu, « Istorical si activitatea Ateneului popular », D. P. Hasdeu (1909-1927), Ploiesti, f.a, pag.27.
82. Manolescu C., Oproiu M., « Pagini din istoria culturii targovistene », in « Acta Valachica », 1972, Targoviste, pag. 365-377.
83. Ziarul « Albina », nr.37, 11 iunie 1911, pag.1107.
84. Idem, pag. 1108.
85. Ibidem, pag. 1109.
86. Ibidem, pag.14.
87. Ibidem, pag.15.
88. « Congresul de la Targoviste, dare de seama, conferinte, comunicari. Expozitia regionala », facs. I, Bucuresti, tip. Coop., 1912/ pag.99
89. Ibidem, pag.35.
90. Ibidem.
91. Ziarul « Albina », 9 oct. 1918, pag.1124
92. Ibidem, f.34
93. Ibidem.
94. Ibidem.
95. D.J.A.N Bb., Prefectura Dambovita, dos. 47/1914, f.58.